

Telegraful Român

Apare Marția, Joia și Sâmbăta

Abonamentul:

Pe un an 32 coroane.
Pe șase luni 16 cor. — Pe trei luni 8 cor.

Correspondențele

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», Strada Măcelarilor Nr. 45. — Scrisori nefrancate se refuză. — Articole nepublicate nu se înapoiază.

Prețul inserțiilor, după învoială

Abonamentele și inserțiunile
să se adreseze Administrației ziarului «Telegraful Român», Sibiu, Strada Măcelarilor Nr. 45.

Wilson pentru națiunea română

Drepturile naționale și teritoriale ale românilor recunoscute de America.

«Copil al suferinței: visul mare și sfânt, de dorul căruia ni s'au pogorât în tainia mormântului și moșii și pârâinții» e în pragul înfăptuirii.

Neamul românesc de pe toate olaturile se pregătește pentru praznicul cel luminat al *Duhului* ce ne însuflețește și înviorează.

Încinzi cu răbdare de mucenic am așteptat ziua care a făcut o Domnului ca să ne bucurăm și să ne veselim într'însa. Ziua unirii. Ziua reșelării fraților! Ziua cea mult dorită! Ziua în care va înceta plângerea românilor dela Nistru până la Tisza; ziua în care Murășul și tustrele Crișuri nu vor mai duce jale, ci iacrami de ferice, și stâncile Carpaților vor râsuna de chiotele bucuriei nefecerate.

Ziua învierii obștei românești e aproape. Chezașia cea mai puternică și nebiruită e vorba Americii, e făgăduința lui Wilson, al marelui și adevăratului creștin Wilson, cetățiu în următoarea notă, pe care oficiul de externe american o da reprezentantului guvernului român:

Oficiul de externe, 5 Nov. 1918.

Domnul meu! Stăpânirea Statelor Unite se gândește totdeauna la bunăstarea viitoare și la integritatea României ca la a unui stat liber și neatârnat.

Înainte de a se ivi războiul între Statele Unite și Austro-Ungaria, Președintele Wilson a trimis regelui României o notă, în care la-

asigurat despre simpatii și stima sa. Situația de atunci s'a schimbat; pentru aceea Președintele dorește să vă aduc la cunoștință următoarele:

Guvernul Statelor Unite încuviințează dorințele poporului român atât între hotarele regatului român, cât și în afara de hotarele sale. Guvernul american a fost martor al suferințelor și jertfelor mari românești aduse pentru libertate, pentru unitatea națională și pentru dorințele românești înăbușite de dușmanii noștri. Simpatizând ideea și dorința unității naționale a românilor de pretutindena, Guvernul Statelor Unite nu va întârzia nimic, ca în timpul potrivit să mijlocească prin înfrățirea sa dobândirea drepturilor politice și teritoriale, ce se cuvin poporului român, și să i le asigure împotriva ori căru atac din afara.

Primiți, domnul meu, expresiunea deosebitei mele stime.

ROBERT LANSING.

În vederea acestei știri ce compoartă o neînchipuit de mare însemnatate pentru neamul românesc, ni se impune să ne arătăm prin ținuta și faptele noastre demni de «vitorul de auz» ce ne așteaptă.

Linieși, ordine și cumpăt în toate. Să ne ferim de orice faptă, orice vorbă, care ar putea păta numele bun și omnia neamului românesc.

Budapesta, 5 Noemvrie 1918.

Tinerimea Unioersitară română.

Antecedentele notei lui Lansing. Ziarul Pester Lloyd aduce știrea din Rotterdam că încrezutul regatului român în Washington a prezentat secretarului de stat al Americii Lansing un memoriu, sintetizând toate gravaminele și doleanțele românilor, învederând temeiurile de drept ale României asupra diiferitelor teri-

toriilor locuite de români și exprimându-și dorința, că afacerea cu fixarea în definitiv a hotarelor să se rezolve la congresul de pace.

Secretarul Lansing a răspuns în numele prezidentului Wilson, asigurându-l că toate aspirațiile și dorințele teritoriale și naționale ale românilor se vor înfăptui.

Comitetul executiv al partidului național român se întrunește astăzi Sâmbătă în Arad pentru a se sfătui asupra chestiunilor prilejuite de întâmplările mai nouă.

Apel

Statul militar al *Legiunii române* a publicat următorul apel:

Frați Români!

Au căzut lanțurile robiei de veacuri. Națiunea română astăzi e liberă și singura stăpână pe soarta ei.

Noi vrem însă o libertate în rândulii. Piara dintre noi disordinea și anarhia!

De aceea, pentru a apăra interesele sfinte ale neamului, a îneca buna rânduală și liniște, în deplină înțelegere cu celelalte națiuni, cu cari locuim împreună pe acest colț de pământ, am format sub comanda românească a ofițerilor de un sânge cu noi o

Legiune română

sub steagul nostru tricolor, căruia îi jurăm credință nestrămutată.

Apelăm la toți Româniții buni de arme și iubitori de neam din Sibiu și jur să intre în această legiune. În fruntea legiunii s'a ales un sfat militar de 30 membri sub conducerea maiorului *Valeriu Lăbuța*.

Alcătuții deci pretuindena pe saatele și orașele noastre cele din legiunea română, compuse mai ales din ostașii cari au fost pe front și dați despre toate înștiințare cât mai în grabă Comandamentului militar al Legiunii române din Sibiu (strada Macelarilor, seminarul «Andrian»).

Sibiu, 6 Noemvrie 1918.

Trăiască libertatea națională!

Trăiască Legiunea română!

Statul militar al Legiunii române.

Intregirea teritorială. Ministrul Oscar Jászai, întreb de raportorul unui ziar despre chestiunea *integrității teritoriale a țării*, în legătură cu tratativele începute zilele acestea cu naționalitățile, a răspuns:

În timpul frământărilor de astăzi nu cred că s'ar putea statori întelegeri sau condiții definitive cu raport la granițe. Statorirea aceasta ar fi și zădărnica; doar se știe că Antanta mereu vorbește despre chestiunea granițelor, ca una care cade în competența *congresului de pace*, și numai în a lui. Pentru cauza maghiară este cu mult mai bine, dacă va hotărâ sfatul popoarelor cealtă asupra întrebărilor acestora, decât dacă am încerca noi s'o regulăm prin învoeli trecătoare sau prin compromisuri. De altfel să nu uităm: Problema naționalităților nu este numai o problemă a Ungariei, ci a Europei, și avem motive să cerem ca problema să se rezolve în mod internațional, și nu ca o problemă socială a Ungariei.

Reprezentantul antantei Franchet d'Esperey și Károlyi

Pentru înfăptuirea păcii premierul *Károlyi* s'a transportat la *Belgrad* unde a luat contact cu încrezutul antantei, generalul *Franchet d'Esperey*. Prezentându-i *Károlyi* în formă de memoriu dorințele guvernului și ale țării ungurești, generalul francez i-a răspuns:

„D-voastră reprezentați numai națiunea maghiară, nu însă și celelalte națiuni din Ungaria“.

Mișcări în comitatul Sibinului.

Luni seara 4 l. c. s'au semnalat din Sebeșul-săseșc mari turburări și asasinarea senaturalului român *Vasile Aldea*. Comitetul național român din Sibiu a delegat imediat la fața locului pentru linișțirea spiritelor pe asesorul *Nicolae Ivan* și adv. *Luțian Borcea*. Acestia s'au transportat Marți dimineața în fața locului, unde au convocat o adunare populară în fața primăriei. Asesorul *Nicolae Ivan* vorbește multămin conjurându-o să concludă unu înțelegere la restabilirea ordinii, să nu se lașe răpiți de patimă și să ierte toate pentru înviere. În acelaș sens a vorbit și adv. Dr. L. Borcea. În urmă s'au organizat o gardă civilă, compusă din 300 membri 200 români și o sută sași și unguri. Pe primărie s'au arborat două steaguri naționale românești. Ordinea s'a restabilit.

Miercuri au ieșit Dr. *Nicolae Bălan* și sub. *Stoichici* la *Mercurea*, *Apoldin* de *jos*, *Săliște*, *Tilișca*, *Poiana* și *Jina* pentru linișțirea populațiilor și pentru organizarea de legiuni naționale.

Joi a ieșit asesorul L. *Triteanu* și Dr. *Nicolae Cristea* în *Conna-Sibinului* unde au organizat garda națională. *Fr. Vineri* zvonindu-se că în *Alămor* și *Armeni* s'au ivit turburări în popor, s'au transportat la fața locului Dr. *Nicolae Cristea* și *Romulus Damian*.

Manifestul tinerimii române

Studentimea română se pune în serviciul Statului național român.

Tinerimea universitară română din *Budapesta* salută cu entuziasmul viguros al tineretii «Consiliul național român», ca unicul organ îndreptățit și chemat să cărmuiească soarta națiunii române din *Ungaria* și *Transilvania*, și conștie de vremurile hotărâtoare pentru soarta neamului românesc pe care neamul lui, hotărât fiind să aducă orice jertfă pentru biulele neamului din care iau parte.

Face totodată apel către toți cei din un simțământ și un gând cu ea, ca fără amănare să grăbească a da tot sprijinul «Consiliului național român» și în deplină solidaritate, umăr

Zilele mari din Cluj

Adunarea și Constituirea Senatului Național Român

Cluj, 4 Noembrie 1918.

Ziua de 2 Noembrie n.

Zorul ce ne stăpânește va îndreptăți stilul telegrafic al raportului de față. Evenimentele au ridicat la clocot fierberea sufletelor și eră peșnibil, că nu ne venă îndrumare oficială în privința conduitei ce trebuia să urmărim.

Ofițerimea noastră din garnizoana Clujului, fiind somată să pună jurământul față cu Ungaria și guvernul ei, — intrându-se a cerut îndrumări dela d-l director al «Economului» Dr. Amos Frâncu. O delegație s'a prezentat ca urmare, în frunte cu d-l Frâncu la Consiliul Național Unguresc din Ardeal și a declarat, că ofițerii români nu pot să jure credință decât numai consiliului Național Român, asemenea nu vor duce la jurământ ostirea de neamul lor, decât cu aceste condiții.

După discuții vii și demne de istorie, publicabile mai târziu, s'a admis punctul de vedere românesc.

Nu după multă vreme a sosit grabit d-l deputat Vaida, care a dat semnalul pentru începerea organizării în vederea vremilor prin care trecem. S'a pus la cale pentru altă zi intrarea, care avea să lumineze atât sufletele noastre desorientate cât și situația noastră în Cluj față cu organizațiile similare de alt neam.

S'au biruit greutățile enorme în vremea asta de lipsă a mijloacelor de comunicație.

Dară sfiorările au dat rotul lor, în ziua a doua, când în localul social-democraților din piața Clujului, în fața statuei regelui Matia Corvinul cel drept, — s'a intrat la ceasurile 3 după masă, adunarea constituantă la care au luat parte români: ofițeri, soldați, cărturari și popor.

Salele și curtea se fierciseră cu peste 500 de participanți. A fost moment înălțătorios socirea sub drapelul național românesc, în cântecul marșului «La armă» — a militarilor români de toate gradele și de toate armele din garnizoana Clujului. Au izvorât lacrimi și s'au aprins inimile de nădejdi nevinovate.

D-l căpitan Dr. Valentin Poruțiu, avocat din Cluj, luând cuvântul tălmăcește avizul dat de către d-l Vaida, apoi adunarea alege un președinte prin aclamare pe d-l Dr. Amos Frâncu.

Se constituie biroul.

D-l președinte cel dintâi ia cuvânt saluând drapelul național adus de soldații români.

Intr-o alocație de înaltă inspirație pe care momentele mari o dau celor ce simt: salută zorile care au revărsat o lumină de nădejdi pe culele drapelului atât de prigonit. Nu au rămas ochi în sală să nu să fi umezit și urelele au zguduit zidurile când împreună cu vorbitorul asistența jură să nu mai tolereze umezirea și prigoניה acestui drapel.

Apoi președintele deschide statul, lămurind scopul, care e exprimat ca tăiat în bronz în hotărârile primite în unanimitate, cu furtună de aplauze și urale care este următorul:

Se constituie organizația de conducere, un Senat Național Român de 100 membri ca organ al Consiliului Național din Arad. Acest Senat alege comitetul care icsășteze manifestul. Senatul jumătate e civil, jumătate militar. Se alege în fruntea organizației doi comisari în persoana d-lor

Dr. Amos Frâncu și Dr. Emil Hațieganu, judecător la tribunal.

În senat se alege 100 membri, — cu următorul comitet:

Președinte: Dr. Amos Frâncu.

1. V. președ. Ioan Pop.

2. Dr. Emil Hațieganu.

(Căpitan Dr. Valentin Poruțiu

Notari: | Dr. Augustin Pordea.

Membri: Dr. Elie Dăianu.

Căpitan Ioan Cotețiu.

Lt. Dr. Emil Dandea.

Lt. Dr. Iulian Pop.

Căpitan Dr. Laurian German.

Dr. George Dănilă.

Clemente Dragomir.

Dr. Nicodim Cristea.

1. Adunarea poporului român, intrunită în Cluj credincioasă principiilor naționale și democratice constituite de stat, să nelinitit pe temelul dreptului sfânt ca națiunea independentă română să-și croiască singură soarta și rezervă exclusiv adunării naționale suverane hotărârile asupra așezării viitoare de stat a întregului popor român.

2. Românii fiind oamenii libertății naționale, al egalității desăvârșite și ai frăției veșnice, recunoaștem pentru toate neamurile tot ce revendicăm legitim pentru noi și întindem mâna frățescă tuturor neamurilor ce măturăse Crezul principiilor noastre imutabile.

3. Pentru a pregăti adunarea națională condiția sine qua non e pacea de obște, pe care hotărâm să o apărăm neatârnat și toate puterile noastre.

4. În vederea problemelor veacului adunarea insistă cu sedul în Cluj Senat Național Român...

Biroul de presă se constituie astfel: sub conducerea d-lui Dr. Elie Dăianu, d-lui V. E. Moldovan, pentru presa română și d-lui Emil Isac, pentru presa străină. Apoi secția militară își dă întâlnirea pentru ședința imediată în local băncii «Economului».

D-l Dr. Ioan Giurgiu, salută prezentul cu însușirile pe tălmăcește prezidentului pentru bărbăția cu care a reprezentat în aceste vremi grele principiile pure ale politicii neamului nostru pe aceste plaiuri. Președintele tălmăcește și în cuvinte calde și emoționante declară statul încheiat.

Nu vom uita nici noi, dar nici străinii frumoasele momente ce le-am trăit azi după o lungă și oribilă noapte de torturi și suferință.

Imediat cei doi comisari așezăși caută contact cu autoritățile similare de alt neam și le publică hotărârile aduse, care au fost luate la cunoștință și aprobate.

Stabilindu-se mai multe puncte de colaborare pentru păstrarea ordinii publice, comisarii vin la ședința comisiunii militare unde raportează.

S'a hotărât tipărirea manifestului care cuprinde hotărârile și a unui apel către țărani pentru a-i abate dela regretabilele disordni și ce s'au petrecut în aceste zile în județele Cluj, Turda și Albinișoara, — anume în deosebi la Câmpeni, Jara, Micuș, Grind, Teiuș, Blaj, Huedin, Teaca și alte locuri.

S'a hotărât apoi imediată întemeiere a unui ziar românesc cotidian la Cluj, care va apărea în curând și se va numi «Solia Ardealului».

Ziua a treia.

A trecut în extrema agitație, din pricina știrilor rele despre disordni. S'au luat imediată măsuri din partea d-lui comisar al poporului Dr. Amos Frâncu, pentru liniștirea poporului răsvrătit și pornit spre distrugeri. S'au trimis parlamentari români, ofițeri, preoți și soldați cu automobile și trenuri speciale la locurile periclitate. Autoritățile vechi, superioare ale județelor vecine cer meru de urgență

sprijinul Senatului Român, care li se acordă fîrește după puțină. Organizația, curge și se mucește febril.

Dela Birouri de presă al Senatului din Cluj.

„Trebuie să recunoaștem dreptul de dispunere asupra sorșii sale pentru fiecare popor. Principiul acesta nu-l putem considera ca o chestiune de hotar. Ori care popor, — fie majoritate, fie minoritate, — are să hotărască însuși în modul cel mai larg asupra dorințelor sale naționale și culturale“.

(Declarația ministrului Jászai despre românii din Ungaria și Ardeal, apărută în Magyar Hirlap din 6 Nov. 1918).

Aviz

Deschiderea orfelintului pentru ziua de 1 Noembrie 1918 st. v. se amână pe timp nedeterminat, — și despre această rugăm să se încunoștințeze cei primii.

Sibiu, 26 Octomvrie 1918.

Dirjeciunea orfelintului.

Chemare

Unirea din 4 l.c. publică următoarea chemare:

Frăți Români!

A bătu ceasul!

După suferințe îndelungate, după jefte supraomenești, ce le-a adus neamul nostru, a răsărit în sfârșit și pentru noi elpa sfântă a libertății!

Frăți Români, bucurați-vă!

Lanurile salvicii s'au prăbușit în lină și neamul nostru își înalță fruntea obidită de până acum — își privește în jur de sine ca popor liber, ce singur are dreptul de a dispune asupra sorșii sale!

Lăudat să fie Dumnezeuul popoarelor, că ne-a învinced în săjungeam această stăntă zil!

Lăudat să fie amintirea noastră mil și mil de eroi-martiri, frați ai noștri, cari prin sângele vărsat au stropit din belșug ziua strămoșească, până ce a răsărit din ea floarea sfântă a libertății, egalității și frățietății tuturor popoarelor din lume.

Frăți Români!

Închețag-vă pretutindeni în jurul frunțelor voștri, — constituiți-vă în staturi naționale locale și în garde de pază, și nu faceți nici un singur pas, fără știți și consentimentul Comitetului nostru Național Central!

Arătați-vă vrednici de însemnățile istorice a acestui moment sublin: puneți, temelile viitorului țerit, în liniște, fără tulburări, cu demnitatea unui popor conșt de sine!

Mergeți înainte măndri, cu fruntea ridicată, pentru a vă închina Dumnezeuului Soare al libertății, ce a răsărit, în sfârșit și pentru noi!

Destăpă-lt România!

Visul ură al trecutului să rămână uitat în întunecare, — să-l uităm cu toți, ca și când n'ar fi fost!

Păstrați liniștea și ordinea, nu vă atingeți de persoana și avutul nimănui!

Aceasta o cer conducătorii voștri, și o prelinde cinstea voastră de Români.

Trăiască libertatea tuturor popoarelor! Trăiască Neamul Românesc.

Blaj, la 4 Noembrie n. 1918.

Dr. Vasile Suci, Dr. Alexandru Nicolescu, Dr. Izidor Mareu, Dr. Ambrozio Chetianu, Iuliu Brut Hodos, Ștefan Roșian, Dr. Alexandru Rusu, Dr. Ioan Coltor, Dr. Zenovie Păclășan, Gavriță Precup, Alexandru Ciura, Dr. Octavian Pile, Petru

Suci, Dr. Alexandru Borza, Iuliu Bru Micu, Ioan F. Negruțiu, Ștefan Pop, Iuliu Maior, Aurel C. Domaș, Dr. Dănilă Sabo, Dr. Ioan Pop, Dr. Cornel Ordoce, Dr. Iustin Nestor, Ștefan Dragoș, Eugen Nicolae.

Spargerea frontului

Ce spune un ofițer ceh. — „Să mergem acasă!“ — Armata Wurm. — Brigada nimicită. — Catastrofa.

Ziarul Narodni Politika din Praga primește dela un ofițer ceh, sosit de pe teatrul războiului italian, un raport despre înfrângerea armatei austro-ungare. Revoatul alcătuit din experiențele proprii, și din sușele martorilor oculari, spune următoarele:

Spargerea frontului datează din 25 Octomvrie 1918. În demineața acelei zile s'a întâmplat de o divizie maghiară și rezervele ei, în fruntea austro-ungare, au reușit să mai asculte și au deșpus armata, fricată: «Vrem să mergem acasă!»

Răscola soldaților a fost înăbușită după un cumpul măcel, în care au lucrat mai ales grantele de mână și mitralierele. În demineața din 26 Octomvrie, ogăritile întregi au fost răsucite în Prava: ear seara, cu ajutorul tankurilor, au izbit să străpungă frontul. Îndeosebi la armata comandată de generalul Wurm, oamenii și-au pierdut cumpătul, încet au rupt-o la fugă sălbatică, comorând pe toți, cari voiau să le se pună în cale.

Culmea neorânduielii s'a ajuns în 27 Octomvrie, când a ieșit la iveală decompunerea din lăuntru a întregului front austriac. Comanduirea supremă a încercat să înlăture catastrofa și a pornit primii brigade întregi ai austro-ungare, care — deși comandantul brigădei declarase că trupele sale sânt incapabile de contrafecțiune, — totuș s'a executat. Brigada a fost nimicită până la cel din urmă om.

În 28 Octomvrie întreg frontul se gâse în retragere.

Trupele vecine încercară să împiedice prin atac din flanc înaintarea deșmanului împotriva armatei Wurm, dar nu și au ajuns scopul. Nimicirea trupelor noastre nu termină-o aeroplanele engieze, care bombardau neînterupt și făceau gravăza prăpădie în masele de oameni și cără, ce se retrăgeau.

Catastrofa a crescut prin lăsațea deosemelor serviciului de sanitari, cari asemenea o luseră la fugă. Numai medicii militari rămasă îndărăți, pentru a și preda italienilor pacienții. —

Condițiile de pace ale Angliei

Lordul Northcliffe comunică în Times următoarele condiții de pace puse din partea Angliei:

1. Restaurarea deplină a Belgiei.
2. Evacuarea și reclădirea provinciilor ocupate.
3. Predarea Alasției și Lorenei pe seama Franței, nu a necutare, ci a reparare a nedreptății dela 1871.
4. Restabilirea hotarului nordic italian după granița națională.
5. Toate popoarele din Austro-Ungaria au să se prezinte ca popoare libere.
6. Evacuarea tuturor teritoriilor care s'au ținut de fosta împărăție rusească; înlocuirea într-o parte cehă și într-o parte rusă, dela revoluție încoace, sânt fără valoare.
7. Înființarea statului polon independent, cu ieșire la mare.
8. Pacea dela București se nimicește. Se restaurează România, Serbia și Muntenegru.
9. Încețază domnia turcilor asupra tuturor popoarelor netrecuști.
10. Schleswig (provincie răpădit Danemarcei în 1866 de Prusia) va hotărâ Inasă unele voește să aparțină ca stat.
11. Desăpăgure pentru daunele pricinuite prin războiul submarinelor, stăt pe seama înlocogării, cât și a statelor neutrale.
12. Tribunalul vor fi înființate pentru a judeca asupra acelor sușpini din țările beligerante, cari au păcătuit împotriva legii de umanitate.
13. Fostele colonii germane, căștigate de Germania în excediții în contra Belgiei nu se înapăsoază. Germania a declarat că soarta acestor colonii se hotărâte la frontul din apus. Frontul a vorbit.

Redactor responsabil:

Dr. Nicolae Regman.